

ОКСАНА БАРАНІВСЬКА

УКРАЇНСЬКО-ПОЛЬСЬКІ СИНТАКСИЧНІ КОНТРАСТИ
НА ПРИКЛАДІ ПІДРЯДНИХ ОЗНАЧАЛЬНИХ РЕЧЕНЬ
З *KIEDY, GDY, GDZIE, DOKĄD, SKĄD*
І ПЕРЕКЛАДІ ЇХ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Предметом аналізу в нашій статті будуть складнопідрядні речення з підрядними означальними, що містять неспеціалізовані слова — відносні прислівники, “вторинна прийменникова позиція яких спричиняє набуття підрядною частиною атрибутивної функції”¹. У дослідженнях з синтаксису польської мови ця група речень згадується тільки фрагментарно (в працях А. Красновольського², З. Клеменсевича³, С. Шобера⁴, М. Бобрана – в порівнянні з російською⁵, а також Я. Тварджікової⁶), зрештою, на другорядних позиціях – після означальних речень з *który, jaki, że*. Проте, на нашу думку, цей тип речень якраз і вимагає детальнішого опрацювання і аналізу з огляду на свої семантико-синтаксичні функції. Іншим аспектом, який заслуговує на увагу, є польсько-українські

DR ОКСАНА БАРАНІВСЬКА – starszy wykładowca w Instytucie Filologii Wschodniosłowiańskiej Uniwersytetu Jagiellońskiego; e-mail: bosoksana@poczta.fm

¹ І. Р. Вихованець, *Нариси з функціонального синтаксису української мови*, Київ 1992, s. 335.

² A. Krasnowolski, *Systematyczna składnia języka polskiego*, Warszawa 1897.

³ Z. Klemensiewicz, *Zarys składni polskiej*, Warszawa 1963.

⁴ S. Szober, *Gramatyka języka polskiego*, Warszawa 1968.

⁵ M. Bobran, *Składnia polska i rosyjska zdania złożonego*, Rzeszów 2000.

⁶ J. Twardzikowa, *Zdania rozwijające w polskim systemie opozycji hipotaktycznych*, Wrocław etc. 1975.

синтаксичні паралелі. На сьогодні ані в польському, ані в українському синтаксисі немає компаративних досліджень, що ґрунтуються на матеріалі складнопідрядних речень з підрядними означальними в обох мовах. У нашій розвідці спробуємо порівняти цей тип речень польської мови (зі сполучними засобами *kiedy, gdy, gdzie, dokąd, skąd*) з такими самими в українській, взявши до уваги польські тексти і їхні українські переклади.

Як зазначає Л. А. Булаховський, “за допомогою сполучних слів (*de, kуди, звідки*. – О. Б.) добре передається відносність, тобто відносний прислівник щодо об’єму цілком дорівнює пояснюваному іменнику головного речення” і “вони можуть приєднувати підрядні означальні тільки до іменників із просторовим значенням”⁷. Різниця між реченнями цього типу і підрядними означальними з *який* виявляється лише у формах зв’язку і смислових відношеннях.

Якщо інші типи складнопідрядних речень з підрядними означальними (зокрема ті, що містять *który, jaki, co*) є функціонально-семантичними еквівалентами дієприкметникових зворотів, тобто їх можна трансформувати у речення з дієприкметниковими зворотами, то аналізовані нами синтаксичні одиниці такому процесові не підлягають, оскільки вони є тільки варіантами (на рівні вираження) ад’єктивних речень. Позаяк ці сполучні слова є синонімічними до сполучних слів атрибутивного характеру, зокрема *w którym (в якому), do którego (до якого)* і т. д. (відносний займенник *który (який)* при цьому має форму непрямого відмінка), то жодне з підрядних означальних речень, в яких сполучними словами є *gdzie, dokąd, skąd, kiedy (де, куди, звідки, коли)*, не співвідноситься з дієприкметниковим зворотом, тому й не може бути трансформоване в таку структуру. Вони не є функціонально-семантичними еквівалентами, бо підрядні означальні речення цього типу виражають атрибутивно-локативні або атрибутивно-темпоральні відношення (залежно від семантики сполучного слова). Наприклад: *Zatrzymywali się nad Nową koło Pałacu Zimowego i patrzyli na wyspę, gdzie stała twierdza Petropawłowska*⁸; *Nastrój przy pierwszej kolacji był podobny do tego wieczoru, kiedy Michał i Kathleen raptem zjawili się u mnie w Londynie*⁹.

⁷ Курс сучасної української літературної мови: В 2 т., за ред. Л. А. Булаховського, Київ 1951, т. II, с. 201.

⁸ J. Jędrzejewicz, *Noce ukraińskie, albo rodowód geniusza*, Warszawa 1970, s. 167.

⁹ M. Kuncewiczowa, *Tristan 1946*, Warszawa 1988, s. 405.

ПІДРЯДНІ ОЗНАЧАЛЬНІ РЕЧЕННЯ З *KIEDY*, *GDY*

Означально-темпоральні підрядні речення з атрибутивно-приєднувальними відношеннями пов'язуються з головними, в яких означуване слово (виражене іменником) має значення часу (*moment*, *rok*, *dzień*, *godzina*, *chwila* тощо). Сполучними засобами в них є займенниковий прислівник *kiedy* і сполучник *gdy*. Наприклад: *...I Michał prosił o wyznaczenie godziny, kiedy będzie mógł się stawić u profesora na rozmowę*¹⁰; *Ale tam był las, a las jest nocą przerażający tylko do momentu, kiedy się weń wejdzie*¹¹; *Ale później zdarzało się coś takiego, coś, co było ich sprawą – tych z barykad z Paryża – i pojmował wtedy, że przyjdzie chwila, kiedy odejdą i nie obejrzą się za nim*¹²; *Był czas, kiedy czytano tylko mądre książki pomagające znosić ból oraz nieszczęście*¹³; *Tamtego dnia, gdy znieruchomiały na pomoście wpatrywał się w port, jeden z dawnych podszedł do niego [Antoniego. – O.B.] niepostrzeżenie i nagle roześmiał się za jego plecami*¹⁴. Проте, наприклад, у реченні *Jakby odnajdując się w wielkim labiryncie mieszającego się czasu, który upływał dla obydwu coraz szybciej*¹⁵ така заміна (чи вживання) на *kiedy* або *gdy* неможлива, навіть попри те, що формально семантика означуваного слова цього «вимагає».

Сполучне слово *kiedy* може супроводжуватися (підсилюватися) часткою *to*, наприклад: *Przypomniał sobie, że właściwie mówiąc, nie miał dłuższej rozmowy z Royską od pamiętnych dni odeskich, kiedy to pani Ewelina zakończyła pogawędkę obietnicą przysłania „na pociechę”*¹⁶.

Трапляється, що підрядні означальні з відносним *kiedy* пов'язані з іменниками в головному реченні, які не мають лексичного значення часу, та за певних обставин (у контексті) його набувають. Наприклад: *Cudowne to zjawisko, kiedy wśród pluchy i zimna, wśród dokuczliwej niepogody nagle rozerwą się chmury i błysnie płomień słońca, ogrzeje człowieka, doda mu otuchy i serce jego napelni radością*¹⁷; *Dalej przypatrywał*

¹⁰ Там же, s. 308.

¹¹ Т. Конвіцькі, *Kronika wypadków miłosnych*, Warszawa 1974, s. 123.

¹² J.J. Szczepański, *Wyspa*, Gdańsk 1996, s. 162.

¹³ *Poezja polska 1939-1991: Antologia*, Warszawa 1994, s. 172

¹⁴ Szczepański, *Wyspa*, s. 43.

¹⁵ *Zapiski z nocnych dyżurów. Fragmenty* w: <http://www.dziennikarzewedrowni.org/archiwum/archiwum/2006/listopad/60tabl.htm>

¹⁶ J. Iwaszkiewicz, *Sława i chwala*, t. I-III, Warszawa 1998, t. II, s. 47.

¹⁷ Jędrzejewicz, *Noce ukraińskie, albo rodowód geniusza*, s. 519.

się jej [Oksanie. – O. Б.], jak je i znowu myślał o tym pierwszym ich w Modenie spotkaniu, kiedy po ukraińsku zawołała do wyprzedzającego ją męża¹⁸.

Сполучне слово *kiedy* і сполучник *gdy* можуть замінюватися синонімічним йому *który*, але тільки в тому разі, коли означуване слово має лексичне значення часу. Також варто взяти до уваги те, що для уникнення повтору прийменника добре було б використати синонімічний сполучний засіб (наприклад, модель *od chwili, od której* „не читається”, краще (і правильніше!) сприйматиметься як *od chwili, kiedy*). Наприклад: *W dniu, w którym przyjeżdżał kurier z Nouméa, można go było zastać na podwórzu domu Leblonda, nim jeszcze ten zaczął urzędowanie*¹⁹. У цьому реченні для уникнення дублювання прийменника при означуваному іменникові і сполучному слові краще було б побудувати речення таким чином: *W dniu, kiedy przyjeżdżał kurier [...]* І найголовнішим аргументом, на нашу думку, є те, що відтінок часу в підрядних означальних реченнях аналізованої підгрупи є виразнішим за умови вживання сполучного слова *kiedy* або сполучника *gdy*, а не синонімічного йому *który* в непрямому відмінку з прийменником, як, наприклад, у реченнях *Tego dnia, w którym został właścicielem Komorowa, Janusz spotkał na ulicy Edgara, jak szedł do Oli*²⁰; *Szaleństwo jego [filozofa. – O.Б.] polegało na tym, że przestał wierzyć w swą doktrynę i miewał chwile, w których zdawało mu się, że trochę jednak jest*²¹. Вважаємо, що тут (навіть попри те, що іменник, до якого відноситься сполучне слово, вжитий без прийменника) доцільніше було б використати *kiedy* або *gdy* замість *w którym*.

Підрядні означально-темпоральні, що є підгрупою присубстантивно-означальних з атрибутивно-видільними відношеннями, мають таку схему: вказівний займенник при означуваному слові в головному реченні + сполучний засіб – *kiedy* або *gdy*. Наприклад: *Trener piłkarzy Podbeskidzia Bielsko-Biała Czesław Michniewicz przyznał, że był krótki moment, kiedy zaczął wątpić w utrzymanie drużyny w ekstraklasie*²²; *Był taki krótki moment, kiedy o kandydowanie na prezydenta Łodzi z poręki Platformy Obywatelskiej*

¹⁸ W. O d o j e w s k i, *Oksana*, Warszawa 1999, s. 233.

¹⁹ S z c z e p a ń s k i, *Wyspa*, s. 194.

²⁰ I w a s z k i e w i c z, *Śława i chwala*, t. I, s. 294.

²¹ S. L e m, *Niezwyciężony*, Warszawa 1965, s. 303–304.

²² <http://www.sportowefakty.pl/pilka-nozna/362221/byl-moment-zwatpienia-rozmowa-z-czeslawem-michniewiczem-trenerem-podbeskidzia-bi>

*brana była nie tylko Hanna Zdanowska, ale i wojewoda Jolanta Chelmińska*²³; *Przypominamy sobie wszyscy ten dzień, gdy Genek pojawił się u nas*²⁴.

В українських перекладах цього типу означальних речень, що містять *kiedy*, *gdy*, відповідають такі конструкції: *Pamiętał czasy, kiedy na „dzikich polach” harcowały kozackie konie, a ludzie ukraiński umieli się zbrojnie dopominać o swoje prawa i walczyć z ciemężycielami*²⁵ – *Він пам’ятав часи, коли в Дикому полі гарцювали козацькі коні, а українці вміли із зброєю в руках відстоювати свої права і боронитися від чужинців*²⁶; *Z powodu dawnych jego [Edgara. – О.Б.] znajomości, sięgających jeszcze czasów dzieciństwa, gdy w Rzymie zjawił się w towarzystwie mamy i papu [...], posiadał pewne przywileje w “Grand Hôtel de Russie”*²⁷ – *Завдяки своїм давнім знайомствам, що сягали ще часів дитинства, коли вони приїздили до Рима всією родиною: тато, мама [...], Едгар користувався деякими привілеями в “Гранд-отель де Руссі”*²⁸.

Однак можливою є заміна займенникових прислівників не тільки відносними займенниками, але й сполучниками, зокрема *kiedy* на *jak*. Наприклад: *Słońca nie widziałem, od chwili, kiedy wszedłem w mgłę, ale w jego kierunku fosforyzowała czerwono*²⁹ – *Сонця я не бачив з тієї хвилини, як увійшов у туман, але в тому напрямку, де воно мало бути, туман світився червінню*³⁰. Такий переклад не є поширеним, тобто в аналізованих текстах майже не трапляється. Інша річ, що вживання *jak* тут обґрунтовується тим, що підрядна частина містить указівний займенник-корелят *тієї*, за відсутності якого саме *jak* “не читалося б”, тоді бажано було б у ролі сполучного засобу використати *коли*.

23 <http://www.dzienniklodzki.pl/artukul/573213,po-nie-daje-zginac-ludziom-z-ekipykropiwnickiego,id,t.html>

²⁴ A. Kuśniewicz, *Znaki zodiaku*, Warszawa 1997, s. 77.

²⁵ Jędrzejewicz, *Noce ukraińskie, albo rodowód geniusza*, s. 21.

²⁶ Є. Єнджєєвич, *Українські ночі, або Родовід генія: Роман*, пер. з пол. В. Іванисенка, Львів 1997, с. 22.

²⁷ Iwaszkiewicz, *Slawa i chwala*, t. II, s. 221.

²⁸ Я. Івашкевич, *Честь і слава: Роман: т. I-III*, пер. з пол. О. Медущенко, Київ 1966, т. II, с. 154.

²⁹ Lem., *Solaris*, Warszawa 1961, s. 77.

³⁰ С. Лем, *Солярис. Едем: Романи*, пер. з пол. Д. С. Андрухова, Київ 1987, с. 70.

ПІДРЯДНІ ОЗНАЧАЛЬНІ РЕЧЕННЯ З *GDZIE, DOKĄD, SKĄD*

Підрядні означально-локативні, що належать до першої групи, пояснюють член головного речення, що має значення місця. Сполучними словами в цих реченнях виступають *gdzie, dokąd, skąd*. Наприклад: *Górowo Iławeckie: dom, gdzie nocował Napoleon*³¹; *To nie przeludniony ośrodek wypoczynkowy, gdzie trudno znaleźć chwile ciszy i odrobinę prywatności*³²; [...] *Potem jest Chmiel'ová i zaraz Zborom, skąd można wydostać się pojazdem do Smilna, a potem zjechać do Nižnej Polanki [...]*³³; *Joe McNally, fotograf National Geographic, wyszedł na najwyższy budynek świata, skąd wykonał zdjęcie, które zapiera dech w piersiach*³⁴; *Po kilku latach w Zagrzebskiej Szkole Sztuk Pięknych Londyn, dokąd dostał się z Triestu o żebranym chlebie, wydawał mu się czasami fortecą do zdobycia*³⁵.

Натомість для підрядних означально-локативних другої групи характерним є те, що в головній частині при означуваному слові наявний указівний займенник (у функції сполучних слів – займенникові прислівники *gdzie, dokąd, skąd*). Наприклад: *I to nie jest tylko kwestia Krakowa, to jest kwestia wszystkich tych zjazdów, gdzie chodzi o to, żeby się załapać, a nie żeby rozmawiać i coś zmienić*³⁶; *Na granicy miasta weszli w cień i w pojedynki przeszli te miejsca, gdzie krążyły patrole*³⁷; *Ten ośrodek wypoczynkowy, dokąd przyjechali studenci z Bydgoszczy, przypominał krzyżacki zamek*³⁸; *Ten niewielki pożar spowodował całkowite zadymienie parteru tego budynku, skąd mieszkańcy z małymi dziećmi szczęśliwie zdążyli ewakuować się przed przybyciem strażaków*³⁹.

Вживання якогось із цих сполучних засобів залежить від семантики дієслова, а саме, якщо дієслово-присудок у підрядній частині вказує на рух дії, то вживається відносний прислівник *dokąd* або *skąd*, якщо

³¹ <http://mojemazury.pl/12341-0,Gorowo-Ilaweckie-dom-gdzie-nocowal-Napoleon,294501.html?>

³² <http://www.ecorosarium.pl/>

³³ J. Andruchowycz, A. Stasiuk, *Moja Europa*, Wołowiec 2001, s. 99.

³⁴ <http://www.swiatobrazu.pl/fotograf-o-stalowych-nerwach-stanal-na-szczycie-najwyzszego-budynku-i-zrobil-zdjecie-29989.html>

³⁵ M. Kuncewiczowa, *Tristan 1946*, Warszawa 1988, s. 199.

³⁶ „Gazeta Wyborcza”, z dn. 27–28.11.2004, s. 5

³⁷ Iwaszkiewicz, *Sława i chwała*, t. I, s. 250.

³⁸ „Gazeta Pomorska”, z dn. 5.03.2002, s. 9.

³⁹ http://www.kppsp.inowroclaw.pl/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=39&Itemid=104

ж означає місце дії предмета, то *gdzie*. Найчастіше підрядні означальні мають відтінок місця. Наприклад: *Ach! To ja wypłynąłem na morską głębinę Szukać kraju, gdzie zorza fantastyczna wschodzi...*⁴⁰; *Minąwszy kotlinę, gdzie dym i gorące smugi dawały znać o ogniskach, klejąc w przechodzie żując głośno łby, sunął prosto w zagajnik*⁴¹; *Szliśmy w kierunku tego budynku, skąd dolatywała głośna muzyka*⁴²; *Z początku były to miejsca naokoło Komorowa, dokąd chodził [Janusz. – O.B.] z Zosią na spacer, miejscowości, które odwiedzał z nią razem albo sam na początku małżeństwa [...]*⁴³.

Отже, вживання *gdzie, dokąd, skąd* у підрядних означальних реченнях зумовлюється лексичним значенням пояснюваного іменника в головній частині і дієслова-присудка в підрядній. Як синонімічні можуть бути структури типу [...], *gdzie* [...] – [...], *w którym*, тобто відносний займенник *który* вживається в непрямому відмінку, наприклад: *Szacuje się, że ok. 1/3 ludności świata mieszka w krajach, gdzie obowiązuje ruch lewostronny, i że ponad 1/4 pojazdów na świecie porusza się po lewej stronie drogi*⁴⁴. Проте заміна в цьому реченні *gdzie* на *który* стилістично викривить речення, що спричиниться збігом / повтором прийменника *w* у головній і підрядній частинах, відтак не передасть того змісту, який хотів закласти автор. Але, наприклад, у реченні *Żyjemy w świecie, w którym stała obecność urzędów komunikacji zmniejsza dystans pomiędzy ludźmi i stwarza równoległy świat online*⁴⁵ заміна *w którym* на *gdzie* (навіть при дублюванні прийменника *w* в головній і підрядній частинах) не передала б тієї семантики і стилістичного наповнення, що його створює *w którym*: тут *w którym* більше конкретизує, виділяє, а *gdzie* радше б «узагальнювально» впливало на зміст.

За С. Шобером, взаємозаміна *który* і *gdzie*, наприклад, – це один із критеріїв розрізнення означальних і обставинних речень⁴⁶. Наприклад: *Ubrałem się za eleganta i poszedłem do tej agencji, gdzie Kasia kończyła kurs*⁴⁷ – [...] *do tej agencji, w której* [...]; *Teren, na którym mieli tego dnia*

⁴⁰ J. Lechoń, *Poezje*, Wrocław 1990, s. 118.

⁴¹ M. Kuncewiczowa, *Dwa księżycy*, Lublin 1989, s. 38.

⁴² *Polityka*, 6. 04. 1996, s. 15.

⁴³ Iwaszkiewicz, *Sława i chwała*, t. II, s. 105.

⁴⁴ http://pl.wikipedia.org/wiki/Ruch_lewostronny

⁴⁵ http://www.saferinternet.org/c/document_library/get_file?uuid=0d2a491b-8eed-4762-aebb-0184c8022a0e&groupId=10137

⁴⁶ Szober, *Gramatyka języka polskiego*, s. 373.

⁴⁷ Kuncewiczowa, *Tristan 1946*, s. 255.

*dokonywać pomiarów, nie wyróżniał się niczym szczególnym*⁴⁸ – *Teren, gdzie [...] – пор. з А назавтра перед сніданієм знову пошедл, як налогowiec, на niedaleki róg ulicy z hotelem do kiosku, w którym prowadzono sprzedaż różnojęzycznej prasy i kupił całą paczkę gazet*⁴⁹.

При перекладі українською мовою спостерігається і відтворення польських *gdzie, dokąd, skąd* аналогічними українськими *де, куди, звідки* і взаємозаміна, тобто польському *gdzie* відповідає українське *в якому* (і навпаки), пол. *z którego* – укр. *звідки*, пол. *do którego* – укр. *куди* (частіше, власне, трапляється переклад типу *z którego*, а не *skąd* – з якого). Наприклад: *Na drugi dzień pod wieczór jadący zoczyli z zasadniczej szosy za Węgrowem i pojechali małą, ale porządną prowadzącą do tego osiedla, gdzie mieszkała „babunia”*⁵⁰ – *Надвечір другого дня подорожжани звернули за Венгровом з магістральної соші і поїхали малим, але пристойним пунівцем до селища, де жила бабуня*⁵¹; *No więc wyszedłem, żeby napić się gdzieś kawę, i znalazłem knajpkę, gdzie od rana zasiadały emerytowane panie*⁵² – *Отже, я вийшов де-небудь напитися кави і знайшов малу кав'ярню, в якій від ранку висиджували пенсіонерки*⁵³; „*Bajka o żołnierzu i śmierci*” *przywodziła na pamięć straszliwe warunki służby w carskim wojsku, z którego ludzie wracali do stron ojczystych już tylko po to, żeby umrzeć*⁵⁴ – “*Казка про солдата і смерть*” *нагадувала про ті жахливі умови служби в царському війську, звідки люди поверталися в рідний край тільки для того, щоб померти*⁵⁵; *Wsadzono go [Kałnyszewskiego. – О.Б.] do lochu pod jedną z wież fortecznych, do którego nie przenikało światło dzienne*⁵⁶ – *Його [Калнишевського. – О.Б.] вкинули до льоху під однією з кріпосних веж, куди не проникало денне світло*⁵⁷. В останньому прикладі маємо небажаний повтор прийменників у головній і підрядній частинах – *do lochu [...], do którego*, про що йшлося вище. Можливо, автор,

⁴⁸ J. Parfiniewicz, *Skarb geodety*, Warszawa 1977, s. 60.

⁴⁹ Odojewski, *Oksana*, s. 159.

⁵⁰ Iwaszkiewicz, *Sława i chwala*, t. III, s. 71.

⁵¹ Івашкевич, *Честь і слава*: т. III, с. 49.

⁵² Andruchowicz, Stasiuk, *Moja Europa*, s. 97–98.

⁵³ А. Стасюк, Ю. Андрухович, *Моя Європа: Два есеї про найдивнішу частину світу*, Львів 2001, с. 26.

⁵⁴ Jędrzejewicz, *Noce ukraińskie, albo rodowód geniusza*, s. 265.

⁵⁵ Є. Єнджеєвич, *Українські ночі, або Родовід генія: Роман*, пер. з пол. В. Іванисенка, Львів 1997, с. 197.

⁵⁶ Jędrzejewicz, *Noce ukraińskie, albo rodowód geniusza*, s. 283.

⁵⁷ Єнджеєвич, *Українські ночі, або Родовід генія: Роман*, с. 210.

уживаючи *do którego*, хотів акцентувати, що підрядне речення відноситься до *lochu*, а не до *wież fortecznych*. Тому використання відносного прислівника могло б спричинити незрозумілість – через дистанцію означуваного і сполучного слів: *dokąd* могло б відноситися і до *lochu*, і до *wież fortecznych*, натомість *do którego* чітко вказує на приналежність до *lochu* (за морфологічними ознаками). Переклад, на відміну від оригіналу, стилістично є вдалішим і правильнішим – *до льоху...*, *куди*, але граматично – викликає певні суперечності.

Таким чином, аналізовані нами речення є менше поширеними в сучасній польській мові, аніж підрядні означальні з відносними займенниками *który*, *jaki* чи сполучником *że*. Однак завдяки тому, що перші часто є синонімічними до других, то сфера їхнього поширення може зростати. Найбільш уживаними є підрядні означальні, що містять *gdzie* і *kiedy*, *gdy*, не так часто трапляються означальні речення зі *skąd*, *dokąd*. І оригінальні тексти, і переклади засвідчують паралельне функціонування як сполучних слів *gdzie*, *dokąd*, *skąd*, *kiedy* / *де*, *куди*, *звідки*, *коли* (і сполучника *gdy* / *коли*), так і синонімічних їм *w którym*, *do którego*, *z którego* / *в якому*, *до якого*, *з якого*, що пояснюється тим, наскільки можливим є вживання (часто залежно від контексту) тих чи тих сполучних слів (і оперування ними) автором чи перекладачем.

POLISH-UKRAINIAN SYNTACTIC CONTRASTS
(ON THE EXAMPLE OF COMPLEX SENTENCES WITH SUBORDINATE ATTRIBUTIVE
CLAUSES WITH *KIEDY*, *GDY*, *GDZIE*, *DOKĄD*, *SKĄD* IN POLISH
AND IN TRANSLATIONS INTO UKRAINIAN)

Summary

With this article the author presents a publication on syntax of the modern Polish and Ukrainian language. In particular, it is dedicated to the consideration and the analysis of compound sentences with subordinate attributive clauses with *kiedy*, *gdy*, *gdzie*, *dokąd*, *skąd* as connective words and their Ukrainian equivalents *коли*, *де*, *куди*, *звідки*).

On the basis of the original and translated (into Ukrainian) Polish texts the author compares common and distinctive characteristics of subordinate attributive clauses in both languages. The article establishes that in the process of translation the syntax nature of subordinate attributive clauses in the Polish and the Ukrainian languages does not always stay homogeneous, and this is often due to the translator's choice, the use of a particular connective word as well as the grammar and stylistic norms of the language the text has been translated into.

Key words: a compound sentence with a subordinate attributive clause, a connective word, a translation.

Translated by: Tadeusz Karłowicz

POLSKO-UKRAIŃSKIE KONTRASTY SKŁADNIOWE
(NA PRZYKŁADZIE ZDAŃ ZŁOŻONYCH Z PODRZĘDNymi PRZYDAWKOWymi
Z *KIEDY*, *GDY*, *GDZIE*, *DOKĄD*, *SKĄD*
W JĘZYKU POLSKIM I TŁUMACZENIU ICH NA JĘZYK UKRAIŃSKI)

Streszczenie

Artykuł został poświęcony poszczególnym typom zdań złożonych z podrzędnymi przydawkowymi w języku polskim i ukraińskim (m.in. zdania zawierające wskaźniki zespolenia *kiedy*, *gdy*, *gdzie*, *dokąd*, *skąd* oraz ich odpowiedniki w języku ukraińskim *коли*, *де*, *куди*, *звідку*). Szczególną uwagę zwrócono na tłumaczenia tych zdań w obu językach (oryginał w języku polskim, tłumaczenie w języku ukraińskim). Przeprowadzono analizę porównawczą wymienionych typów zdań, na podstawie której można stwierdzić, że w drodze tłumaczenia mogą zachodzić zmiany syntaktyczne. Często to zależy od wyboru tłumacza bądź użycia przez niego konkretnego wskaźnika zespolenia oraz od norm gramatyczno-stylistycznych języka, na który został przetłumaczony tekst.

Słowa kluczowe: składnia, zdanie podrzędne, zdanie złożone z podrzędnym przydawkowym, wskaźniki zespolenia, przekład.